

تاریخ: ۱۴/۴/۹۳ سریال PDN: ۱۴۵۷۴۱ تدوین گر: الناز میاندوآبچی
تیتیر پیشنهادی: آسیب‌شناسی نهادهای هماهنگی‌کننده حمل‌ونقل و تجارت در کشور

آسیب‌شناسی نهادهای هماهنگی‌کننده حمل‌ونقل و تجارت در کشور

تجارت و حمل‌ونقل کالا در حوزه دو بال اقتصاد کشور هستند که هیچ یک بدون دیگری معنا ندارند. سیاست‌گذاری، تصمیم‌سازی و طرح‌ریزی اقدامات در این دو حوزه نمی‌تواند بدون توجه به تاثیرات و نیازمندی‌های متقابل آنها صورت بگیرد. تعدد دستگاه‌های دخیل در تجارت بین‌الملل و حمل‌ونقل بین‌المللی کالا، وجود کمیته‌ها، شوراها و کارگروه‌ها را به عنوان نهادهای هماهنگی‌کننده برای موضوعات مختلف ایجاب می‌کند. از جمله این نهادها می‌توان به کمیته دائمی مقررات واردات و صادرات، کارگروه ساماندهی ترانزیت، کمیته تسهیل الکترونیکی تجارت فرامرزی، کمیته‌های پایش تجارت خارجی در استان‌ها، کمیته تسهیل تجارت، شورایعالی هماهنگی حمل‌ونقل و ایمنی، شورای ساماندهی مبادی ورودی و خروجی زمینی کشور، کارگروه ویژه بهبود رتبه ایران در شاخص تجارت فرامرزی اشاره نمود.

فارغ از این مسئله که ممکن است بین این نهادها همپوشانی و موازی‌کاری وجود داشته باشد یا موضوعاتی که اساساً باید در یک نهاد واحد هماهنگ شوند در چندین نهاد پراکنده شده‌اند، موضوع کارایی این نهادها و استمرار فعالیت آنها همواره مورد توجه بوده است. چه بسیاری از چنین کمیته‌ها و کارگروه‌ها و شوراهایی که با اهداف مثبتی تشکیل می‌شوند اما یا خروجی آنها چیزی نیست که مورد انتظار باشد یا اینکه اساساً پس از مدتی فعالیت آنها بسیار کمرنگ و حتی متوقف می‌شود.

عوامل مختلفی بر فعالیت این نهادها و اثربخشی آن در ایجاد هماهنگی تاثیر می‌گذارند. برخی از این عوامل به مشکلات بوروکراتیک ساختار اداری کشور و فرهنگ همکاری بین سازمانی و عواملی از این دست که محدود به حوزه خاصی نمی‌شوند، باز می‌گردند که عبارتند از: عدم عضویت اعضای کلیدی ذینفع از بخشی دولتی و خصوصی در نهادها، برآورده نشدن انتظارات و نیازهای آنها در تصمیمات اخذ شده در نهاد، عدم وجود التزام به مسئله مورد هماهنگی و عدم توافق و همراستایی دیدگاه‌های بین اعضاء در مورد مسئله، کم‌توجهی به نقش نهاد از سوی اعضا و برگزار نشدن جلسات، وجود موازی‌کاری در مورد موضوعات مورد هماهنگی در سایر نهادها و دستگاه‌ها، عدم پیش‌بینی ساختار داخلی مناسب مانند کمیسیون و کارگروه فرعی تخصصی، نداشتن ضمانت و برنامه اجرایی مدون برای پیگیری مسائل توافق شده در نهاد، دارا نبودن برنامه عملیاتی و دستورکار سالانه و دوره‌ای جهت بررسی ساختاریافته و هدفمند موضوعات، عدم وجود مکانیزم‌های اجرایی و وجود مشکلات ساختاری در دستگاه‌های عضو که مانع از پیاده‌سازی اثربخش اقدامات می‌شود و در نهایت

ذهنیت‌های نامطلوب دستگاه‌ها در مورد نهادها و اثربخشی آنها به دلیل تجربیات ناموفق گذشته.

رفع برخی از این مشکلات نیازمند اقدامات بلندمدت و اصلاحات در فرهنگ سازمانی و ساختار کلان نهادی کشور است. اما در کنار آن می‌توان تمهیداتی را برای تامین پایایی و اثربخشی فعالیت نهادها اتخاذ نمود. کمیسیون اقتصادی و اجتماعی آسیا و اقیانوسیه سازمان ملل UNESCAP در مجموعه پیشنهادات خود، راهکارهایی را برای موفقیت عملیاتی نهادهای هماهنگی‌کننده ارائه کرده است. از نظر UNESCAP تمایل ذینفعان به همکاری مستمر و منظم در این نهادها عامل مهمی در تداوم و موفقیت عملکرد نهادها است. برای تامین این هدف نیاز است که به موارد زیر توجه شود:

- ایجاد نتایج محسوس و مثبت به منظور جلب اعتماد ذینفعان: داشتن خروجی و نتیجه محسوس برای پایایی نهاد بسیار مهم است. نهاد باید دارای اهداف شفاف و تعریف شده‌ای باشد که فعالیت آن را روی موضوعات مشخصی که برای پیشبرد دستورکار و برنامه‌های تعیین شده باشند متمرکز کند.

- تمرکز روی تعداد محدودی از فعالیت‌ها به جای پرداختن به طیف وسیعی از آنها: در ابتدای ایجاد نهاد، بهتر است بر روی چندین موضوع محدود تمرکز شود. این موضوعات ممکن است حوزه‌های مختلفی را شامل شوند که اثرات هم-افزایانه بین آنها بیشترین تاثیر را ایجاد کند. پروژه‌ها و فعالیت‌ها باید طوری انتخاب شوند که موضوعات مورد هماهنگی را دربرگیرند. مسئله تمرکز باید در نشست‌ها و جلسات نیز رعایت شود.

- طراحی شاخص‌های عملکردی برای اندازه‌گیری نتایج و قابلیت پایش حصول برنامه‌ها به اهداف

- همراه نمودن ذینفعان در مباحثات و تصمیم‌گیری‌ها: اعضا باید برای مشارکت فعالانه در نهاد ترغیب شوند و در کنار آن نیازمندی‌ها و مسائل آنها به طور مطلوب در طول جلسات و نشست‌ها مطرح شود. همراه کردن و ایجاد اجماع بین ذینفعان مختلف با اهداف و تمایلات متفاوت کار مشکلی است، اما شدنی است. نهاد باید رویه تصمیم‌سازی خاص خود را داشته باشد. هنگامیکه تصمیمی اخذ شد، همه ذینفعان بسته به نقششان باید به آن پایبند باشند و اقدامات لازم را برای اجرای آن انجام دهند.

موضوع دیگری که بر آن تاکید شده است، تمایل به کار برای یک هدف مشترک است که پایه و اساس هماهنگی بین اعضا را تشکیل می‌دهد. همکاری بین وزارتخانه‌ها و سایر دستگاه‌های دولتی و نیز فعالان تجارت و حمل‌ونقل، برای ایجاد زبان مشترک و درک مشترک از مسائل و ایجاد حس همکاری و التزام به موضوعات بسیار ضروری است. علاوه بر موارد فوق مسائل دیگری نیز در پایایی نهادها تاثیرگذارند که عبارتند از: همکاری و حمایت سازمان‌های بین‌المللی برای پروژه‌ها و فعالیت‌های تسهیل، مشارکت فعالانه و حمایت‌گراانه بخش دولتی و خصوصی، ترویج موضوعات تسهیل در نشست‌ها و گردهمایی‌های ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی، وجود تیم‌های تخصصی شایسته و صلاحیت‌دار در زیربندنه‌های تخصصی نهادها، ریاست نهاد توسط دستگاه ذیصلاح و در نهایت مشارکت تصمیم‌گیران رده بالای کشوری در مدیریت نهاد.

تایید کننده:	تایید مدیر ذیربط:	تایید حوزه ریاست:	تایید رئیس موسسه:
☐	☐	☐	☐